

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2014./2015.

Tea Jurič
HRVATSKA BAŠTINA POD ZAŠTITOM UNESCO-a
Završni rad

Mentor: doc.dr.sc. Darko Babić
Komentor: dr.sc. Željka Miklošević

Zagreb, 2015.

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. O UNESCO-u.....	6
2.1 Što je UNESCO?.....	6
2.2 Zadaće UNESCO-a	8
2.3 UNESCO-ove konvencije	10
3. O PROCESU UPISIVANJA NA LISTU SVJETSKE BAŠTINE.....	17
3.1. Nominacije	17
3.2. Deset kriterija za upisivanje na Listu	19
4. HRVATSKA BAŠTINA NA LISTI SVJETSKE BAŠTINE	21
4.1. Općenito o hrvatskoj baštini.....	21
4.2. Hrvatska nepokretna baština na Listi svjetske baštine	22
4.2.1. Povijesni kompleks Splita i Dioklecijanova palača	23
4.2.2. Stari grad Dubrovnik.....	24
4.2.3. Nacionalni park Plitvička jezera	25
4.2.4. Kompleks Eufrazijeve bazilike u povijesnom središtu Poreča	26
4.2.5. Povijesni grad Trogir.....	27
4.2.6. Katedrala Svetog Jakova u Šibeniku.....	28
4.2.7. Starogradsko polje na Hvaru	29
4.3. Hrvatska nematerijalna baština na listi svjetske baštine	30
4.3.1. Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja	32
4.3.2. Umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračaka s područja Hrvatskog zagorja....	33
4.3.3. Godišnji proljetni ophod Kraljice ili Ljelje iz Gorjana	34
4.3.4. Procesija <i>Za križen</i> na otoku Hvaru	35
4.3.5. Čipkarstvo u Hrvatskoj.....	36
4.3.6. Festa Sv. Vlaha, zaštitnika Dubrovnika	37
4.3.7. Godišnji pokladni ophod <i>Zvončari s područja Kastavštine</i>	38
4.3.8. Sinjska alka, viteški turnir u Sinju	39
4.3.9. Medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske.....	40
4.3.10. Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore	41
4.3.11. Bećarac, vokalno-instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema	42
4.3.12. Klapsko pjevanje	43

4.3.13. Mediteranska prehrana na hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelom zaleđa.....	44
4.3.14. Glazbeni izričaj ojkanje.....	45
5. KRATKI OSVRT.....	46
6. ZAKLJUČAK	49
7. POPIS LITERATURE	51

SAŽETAK

Tradicija duga 70 godina najbolji je pokazatelj važnosti UNESCO-a. Tijekom godina jest napredovao, a svaka konvencija koju je održao doprinijela je njegovu razvoju. Samim time dolazilo je i do napretka u očuvanju i zaštiti baštine. Neovisno o kulturi ili dijelu svijeta, baština i edukacija jesu prioritet. Njegove zadaće ostale su nepromijenjene, kao i osnovni ciljevi. Hrvatska je i sama, kao mala zemlja, dokaz da je UNESCO organizacija koju ne zanimaju granice ili kulture. Sa sedam lokaliteta na listi nepokretne baštine te njih 14 na listi nematerijalne baštine pod zaštitom UNESCO-a, važna je sudionica u očuvanju i zaštiti kultura, naroda i onoga što za njima ostaje. Svaki od tih lokaliteta predstavnik je povijesti i prijašnjih generacija. Sa sobom donosi nezamjenjive informacije o vremenima koje poznajemo samo iz perspektive današnjice. Baština nam je prozor u prošlost koji smo dužni zaštititi. Postojanje organizacije poput UNESCO-a izrazito je važno budući da za sve propisuje jednake obaveze kada je o zaštiti baštine riječ. Da bi se ona mogla zaštititi, važno je da smo svi svjesni njene nezamjenjivosti i povijesti koju u sebi nosi.

Ključne riječi:

Baština, Hrvatska, kultura, povijest, UNESCO, zaštita

1. UVOD

Već dugi niz godina UNESCO ima jednu od najvažnijih uloga u svijetu. Ciljevi koje sam sebi iz dana u dan postavlja od neizmjerne su važnosti za napredak društva, uspostavu mira i demokracije širom svijeta. Djelujući beziznimno, bez postavljanja granica, bez predrasuda, bez razlika među ljudima, narodima, klasama, društvima, kulturama i religijama, UNESCO jest jedan od najvažnijih nositelja pomoći, mira i jednakosti širom svijeta. U mnogim dijelovima svijeta upravo UNESCO znači poboljšanje današnjice te vjeru u bolje sutra.

Jedna od glavnih zadaća i jedan od glavnih UNESCO-ovih ciljeva jest zaštita raznih kultura, kulturnih spomenika, povijesnih mjesta, materijalne i nematerijalne kulturne baštine. Kultura se smatra temeljem svakoga naroda i kao takva daje sigurnost u razvoj i napredak. Upoznavanje različitih kultura i baštine širi čovjekove vidike te se tako pomalo širi i demokracija te prihvaćanje drugih i drugačijih.

I hrvatska baština našla je svoje mjesto na UNESCO-ovoj listi. To joj osigurava dodatnu brigu, zaštitu, pažnju koju zaslužuje. U ovome radu prvo će se pisati o UNESCO-u, njegovim zadaćama, razvoju te ulozi u svijetu, a zatim će se detaljnije opisivati hrvatska baština koja je na Listi te razlozi zbog kojih je zaslužila to mjesto. Na kraju će se vidjeti važnost baštine i njenog očuvanja u razvoju društava i svijeta općenito.

2. O UNESCO-u

2.1 Što je UNESCO?

UNESCO je osnovan 16. studenog davne 1945. godine. Jedna je od organizacija *Ujedinjenih naroda*, a specijalizirana je za intelektualna i etička pitanja na području obrazovanja, znanosti i kulture. Od osamdesetih godina djelatnost UNESCO-a širi se i na područje komunikacija. Sjedište ove Organizacije jest u Parizu, a njene aktivnosti provode se kroz šezdesetak ureda i instituta diljem svijeta.

Sjedište UNESCO-a, Pariz

Postoje tri radna tijela UNESCO-a, a to su *Opća skupština (General Conference)*, *Izvršno vijeće (Executive Board)* i *Tajništvo (Secretariat)*. Svako od tih tijela ima posebnu ulogu i značaj u radu ove Organizacije. *Opća skupština* osnovno je tijelo koje se sastaje svake dvije godine. Sve odluke zajedno donose članice UNESCO-a. *Opća skupština* odobrava program, proračun, strategije rada te, prema preporuci *Izvršnog vijeća*, bira glavnog ravnatelja. *Izvršno vijeće* sastavljeno je od 58 država članica, a sastaje se dva puta godišnje. Na tim sastancima osigurava se provođenje odluka donesenih na *Općoj skupštini*. Također, *Izvršno vijeće* odgovorno je za pripremu *Opće skupštine* te razmatranje programa i proračuna Organizacije. Treće radno tijelo, *Tajništvo*, čine zaposlenici koji provode odobreni program. Njih je otprilike 2000, a dolaze iz 170 zemalja svijeta. Otprilike njih 700 radi diljem svijeta u 65 UNESCO-ovih područnih ureda.¹

---

¹ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Međunarodna suradnja: Služba za UNESCO. URL: www.min-kulture.hr/unesco/ (13.4.2015.)

Izvršni voditelj UNESCO-a oblikuje prijedloge za provedbu putem *Opće skupštine* i *Izvršnog vijeća*. Priprema i nacrt programa i proračuna za dvogodišnje razdoblje. Prvi ravnatelj UNESCO-a bio je Englez Julian Huxley².

Sir Julian Sorell Huxley

Sadašnja ravnateljica Organizacije jest Irina Bukova, ujedno i prva žena na čelu UNESCO-a.³

Irina Bukova

---

² Punog imena *Sir Julian Sorell Huxley*, rođen 1887., umro 1975. Bio je biolog, filozof, pedagog i autor. Uvelike je utjecao na razvoj moderne embriologije, sistematike te studije ponašanja i evolucije. [Izvor: Britannica <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/277743/Sir-Julian-Huxley>] (13.4.2015.)

³ Irina Bukova rođena je 1952. u Sofiji u Bugarskoj. [Izvor: <http://www.unesco.org/new/en/unesco/about-us/who-we-are/director-general/biography/>] (13.4.2015.)

2.2 Zadaće UNESCO-a

Ciljevi UNESCO-a su podizanje standarda, razmjena znanja i poticanje međunarodne suradnje u područjima obrazovanja, znanosti i kulture. U okviru kulture, kao područja djelovanja UNESCO-a, ustrojen je poseban dio organizacije usmjeren na projekte očuvanja kulturne baštine.⁴

Nakon dva svjetska rata, u svijetu je postojalo čvrsto uvjerenje da se trajni mir ne može uspostaviti samo političkim i ekonomskim dogovorima među zemljama svijeta. UNESCO-ov cilj bilo je mijenjanje tog mišljenja. Njegova zadaća bila je širenje mira te njegovo temeljenje na ljudskom moralu i solidarnosti. Iz tih razloga UNESCO pokreće neke nove projekte poput širenja obrazovanja (prije svega znači dostupnost kvalitetnog obrazovanja svima i bez iznimaka), izgradnju međukulturnog razumijevanja (obuhvaća zaštitu baštine te podršku za kulturne raznolikosti), širenje znanstvene suradnje (podrazumijeva upozorenja za tsunamije, poplave i druge prirodne katastrofe koje se mogu predvidjeti te tako jačati veze između raznih nacija i društava), te na kraju slobodu izražavanja koja je jedan od najbitnijih čimbenika demokracije, razvoja i dostojanstva.

Od svog osnutka, UNESCO ima jednaka glavna načela svoga poslovanja kojih se drži:

- 1) dobar međukulturni dijalog iznimno je važan ako narodi svijeta žele živjeti zajedno**

- 2) samo ekonomija, kapital i prirodni izvori nisu dovoljni ako čovjek ne zna promatrati i razumjeti promjene u okolišu, a to može putem obrazovanja, istraživanja te dijeljenja znanja**

- 3) obrazovanje, znanost, prirodna dobra te poštivanja temeljnih ljudskih prava garantiraju stabilnost**

- 4) sudjelovanje svih u novom globalnom svijetu neophodno je za mir i razvoj.**

---

⁴ Antolović, J. Očuvajmo kulturnu baštinu: Vodič za pripremu i provedbu projekata očuvanja kulturnih dobara. Zagreb: MKRH, 2006., str 65.

UNESCO jest intelektualna organizacija *Ujedinjenih naroda*. U vremenu u kojem svijet traži nove načine za razvoj te izgradnju mira, potreban mu je čvrsti oslonac koji može pronaći u obrazovanju i širenju vidika. UNESCO je osnovan kako bi širio tu ideju i pomogao osiguranju razvoja koje se treba temeljiti na miru.⁵

U punom imenu ove *Organizacije* najbolje je izraženo njeno poslanje. UNESCO je kratica za *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*.⁶

---

⁵ UNESCO. Introducing UNESCO. URL: <http://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco> (13.4.2015.)

⁶ Obrazovna, znanstvena i kulturna organizacija Ujedinjenih naroda

2.3 UNESCO-ove konvencije

Godine 1950. UNESCO počinje razmišljati o osnivanju međunarodnog fonda. Taj fond služio bi za zaštitu i restauraciju spomenika i povijesnih mjesta. Od 1974. godine organiziraju se godišnje konvencije na kojima se raspravlja o aktualnim pitanjima, promjenama rada, novim načinima rada, usvajanjima novih odluka.

U ovome radu spomenut će se konvencije za koje se smatra da su najbitnije. Te konvencije ostavile su važne posljedice na svjetsku baštinu, njenu zaštitu i obnovu, a to je utjecalo i na hrvatsku baštinu budući da je i ona našla svoje mjesto na UNESCO-ovoj listi.

Prva važnija konvencija održana je 28. lipnja 1963. godine u Parizu. Tada je detaljnije razrađen raniji prijedlog o osnivanju zajedničkog fonda za zaštitu spomenika. U razmatranju načina na koji bi se financirala zaštita baštine, pojavila se ideja uvođenja taksi za turiste. Budući da su se država članice trebale izjasniti, glasale su ovako: 3 su bile za osnivanje fonda i za uspostavu plaćanja taksi, 4 su odbijale i jedno i drugo, a njih 9 je bilo za uspostavu međunarodnog fonda, ali ne i za uvođenje poreza za turiste. Kako su države članice odbile uvođenje poreza, ideja o osnivanju međunarodnog fonda i odluka o načinu financiranja, ostavljena je za razmatranje sljedećoj konvenciji, ali nije u potpunosti odbačena.⁷

Konvencija 1963. godine pokrenula je važno pitanje financiranja zaštite baštine. Iako je postojala ideja, njeno provođenje vjerojatno ne bi bilo u potpunosti moguće, a i pitanje je kako bi turisti reagirali na dodatne takse. Budući da ljudi ni danas, u doba interneta i televizije, nisu u potpunosti svjesni važnosti baštine i njene zaštite, turisti na takse vjerojatno gledali samo kao na još jedan namet, umjesto kao na doprinos razvoju i zaštiti. Unatoč tome što do dogovora nije došlo, velika je važnost spominjanje financiranja jer za pravilnu zaštitu baštine potrebna je financijska pomoć.

---

⁷ UNESCO. Study of Measures for the Preservation of Monuments through the Establishment of the International Fund or by any other Appropriate Means. Pariz: lipanj 1963. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001275/127554EB.pdf> (13.4.2015.)

Godine 1964. u Parizu je održana sljedeća konvencija na kojoj se, između ostalog, razgovaralo o zaštiti kulturne baštine. Te godine poziva se zemlje članice da zaštite kulturna područja te ljepotu i karakter okoliša i kulturnih mjesta i da postanu dio *Internacionalnog centra za proučavanje zaštite i restauracije kulturne imovine* u Rimu⁸. Najviše od svega traži se države članice da aktivno sudjeluju u aktivnostima UNESCO-a te da se i same pobrinu za svoju baštinu prihvaćajući UNESCO-ove odluke o zaštiti kulturne imovine.⁹

Svaka zemlja posjeduje određene ljepote, prirodne i kulturne. Međutim, nije svaka zemlja jednako svjesna činjenice da baština ne poznaje granice i da granice ne određuju baštinu. Upravo u tome UNESCO vidi problem i pokušava ga riješiti osnivanjem Centra. Inzistirajući na zajedničkom radu i istraživanju, UNESCO smatra da će svaka država za sebe shvatiti važnost bogatstva koje ima i da će se za njega i pobrinuti. Osnivanje Centra i inzistiranje na aktivnom sudjelovanju svih država članica u aktivnostima, svakako je dobar način da se osvjesti svaka država članica da ne može i ne smije biti samo pasivni promatrač kada je o zaštiti baštine riječ.

Godine 1964. sastavljena je *Venecijanska povelja*, povelja velikog značaja u svijetu kulturne baštine. Ona je i danas jedan od temeljnih dokumenata o konzerviranju i restauriranju baštine.¹⁰ Sastavljena je na drugom *Međunarodnom kongresu arhitekata i tehničara povijesnih spomenika*¹¹ koji se od 25. do 31. svibnja 1964. održavao u Veneciji.

Svrhu *Venecijanske povelje* nalazimo u samom uvodu. Smatra se da bi konzerviranje i restauriranje starih zgrada trebalo biti usuglašeno na međunarodnoj razini te da bi tako svaka država bila odgovorna za provedbu plana na svojoj kulturi i tradiciji.

Šesnaest je članaka koji su podijeljeni u grupe, odnosno podijeljeni su na definicije, konzervaciju, restauraciju, povijesna mjesta, iskopavanja te dokumentaciju.

---

⁸ International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property, Rome

⁹ UNESCO. Records of the General Conference: Resolutions. Pariz: 1964. URL:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001145/114581E.pdf> (13.4.2015.)

¹⁰ ICOMOS Hrvatska. O ICOMOS-u. URL: <http://www.icomos-hrvatska.hr/icomos-hrvatska-o-icomos-u.html> (13.4.2015.)

¹¹ International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments

Ukratko o odlukama donesenim *Venecijanskom poveljom*:

- 1) povijesni spomenici ne odnose se samo na velika arhitektonska djela, već na sva povijesna mjesta na kojima postoji kulturni značaj koji s vremenom ne prolazi
- 2) konzerviranje i restauriranje spomenika mora biti povezano s raznim znanostima i tehnikama koje mogu pridonijeti daljnjem proučavanju
- 3) namjera očuvanja i obnove spomenika jest njihova zaštita kao zaštita povijesnog dokaza
- 4) očuvanje spomenika mora se graditi na trajnoj bazi
- 5) izgled i dekoracija zgrada ne smiju se mijenjati prilikom konzerviranja
- 6) nove konstrukcije nisu dopuštene; gdje postoji tradicionalno, ono mora i ostati
- 7) dijelovi spomenika ne smiju se premiještati (osim u izvanrednim uvjetima)
- 8) odvojivi dijelovi spomenika smiju se micati samo ako to osigurava njihovo očuvanje
- 9) restauracija se mora temeljiti na poštivanju originalnog materijala i autentične dokumentacije
- 10) moderne tehnike mogu se koristiti ako su potrebne, ali njihova učinkovitost mora biti znanstveno dokazana i potvrđena iskustvom
- 11) treba poštivati različite stilove ako je tako građevina građena
- 12) zamjena nestalih dijelova mora se uklapati u cjelinu, ali mora se poštivati i original
- 13) dodatni dijelovi smiju se postavljati samo ako ne odvlače pažnju sa zanimljivih dijelova građevine, onih tradicionalnih dijelova, te ako se uklapaju u cjelinu
- 14) nalazišta spomenika trebaju biti predmet posebne skrbi kako bi se spomenici očuvali i predstavili kako zaslužuju
- 15) iskapanja se moraju održavati prema znanstvenim standardima te prema UNESCO-ovim pravilima usvojenim 1956., a ruševine se moraju zaštititi
- 16) obavezno je vođenje dokumentacije te njeno pohranjivanje u prostor koji je dostupan istraživačima, a po potrebi treba se moći pokazati javno.¹²

Ova povelja itekako je važna i Hrvatskoj jer daje izrazito važne upute za očuvanje i restauriranje baštine te bilježenje provedenih postupaka na baštini. Isto tako, usuglasila je obaveze svih zemalja prema baštini tako da svaka zemlja zna što joj je činiti da bi kvalitetno očuvala svoju baštinu, a ona se može očuvati samo ako se o njoj kvalitetno brine. Postojanje svih pravila na jednom mjestu olakšava državama postupak zaštite. Ako postoji neka nesigurnost oko postupka konzerviranja i restauriranja, uvijek postoji jedinstveni dokument koji možemo proučiti. *Venecijanska povelja* na određeni način spriječava samovolju država u zaštiti baštine.

---

¹² ICOMOS. International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites. Venecija, 1965.

URL: http://www.international.icomos.org/charters/venice_e.pdf (13.4.2015.)

U Parizu je 22. travnja 1972. održana još jedna konvencija. Te godine definiralo se značenje riječi zaštita. Zaštita znači identifikaciju, proučavanje, konzerviranje, restauriranje, razvoj, oporavak te integraciju u sadašnjost nepokretne baštine koja je dio kulturne i prirodne baštine. Također, definirao se i pojam prirodne baštine te kulturne baštine.¹³ Osim utvrđivanja definicija, ova konvencija još jednom ponavlja da je svaka država članica odgovorna za zaštitu svoje baštine te da je međunarodna suradnja neophodna ako se svjetska baština želi očuvati. Iste godine osnovan je i *The Trust Fund* za zaštitu i restauraciju svjetske baštine. Također, odlučeno je da će se dio novaca stavljati sa strane te da će se njime financirati potreban posao za zaštitu i osiguranje kulturne i prirodne baštine u sljedećim zemljama: Afganistan, Alžir, Brazil, Kamerun, Srednjoafrička Republika, Egipat, Iran, Irak, Libanon, Nigerija, Senegal, Tunis i Jugoslavija.¹⁴

Zaštita- riječ za koju svi smatramo da znamo što znači i podrazumijeva. Ipak, konvencijom 1972. godine na papir je stavljeno njeno značenje u potpunosti, kao i definicija prirodne i kulturne baštine. Zbog čega to smatramo važnim? Ponovno zbog samovolje nekih država ili nezainteresiranosti za očuvanje baštine unatoč potpisanim sporazumima. Ako imamo točno definirane pojmove, više ne može doći do situacija u kojima se netko neznanjem može opravdati za ignoriranje problema i očuvanja baštine. Iako se može činiti da je ovom konvencijom samo definirano nešto što su i ranije svi znali što je, u ovom radu konvencija iz 1972. godine smatra se izrazito važnom. Da bi se moglo održavati zajedništvo i jednakost, važno je da za sve vrijede ista pravila. Više nema situacija u kojoj svaka zemlja može, kako joj odgovara, definirati pojam baštine. On je usuglašen na međunarodnoj razini.

Definicija kulturne i prirodne baštine iz 1972. i do danas je najcitiranija definicija. Kulturnom baštinom smatraju se spomenici¹⁵, grupe građevina¹⁶ te spomeničke cjeline¹⁷. Prirodnom baštinom smatraju se prirodna obličja koja se sastoje od fizičkih i bioloških formacija ili skupina takvih

---

¹³ Vidi dalje u tekstu

¹⁴ UNESCO. Special Committee of the Government Experts to Prepare a Draft Convention and a Draft Recommendation to Member States Concerning the Protection of Monuments, Groups or Buildings and Sites. Pariz: travanj 1972. URL: <http://whc.unesco.org/archive/1972/shc-72-conf37-19e.pdf> (13.4.2015.)

¹⁵ Arhitektonska djela, monumentalne skulpture i slikarska djela, arheološki elementi ili strukture, natpisi, špiljske nastambe i kombinirana svojstva koja su izvanredne vrijednosti sa stajališta povijesti, umjetnosti ili znanosti.

¹⁶ Pojedinačne ili povezane građevine koje su, zbog svoje arhitekture, jedinstva ili smještaja u krajoliku, izvanredne univerzalne vrijednosti sa stajališta povijesti, umjetnosti ili znanosti.

¹⁷ One koje su djela čovjeka ili kombinirano djelo čovjeka i prirode, kao i područja s arheološkim nalazištima od izvanredne univerzalne vrijednosti sa stajališta povijesti, umjetnosti ili znanosti

formacija koje su izvanredne univerzalne vrijednosti sa estetskog ili znanstvenog stajališta, geološke i fiziografske formacije i detaljno utvrđena područja koja tvore stanište ugrožene životinjske i biljne vrste izvanredne univerzalne vrijednosti sa stajališta znanosti ili zaštite te prirodne cjeline ili detaljno utvrđena područja prirode izvanredne univerzalne vrijednosti sa stajališta znanosti, zaštite ili prirodne ljepote.¹⁸

Donošenje definicija nečega u bilo kojem području života i djelovanja nije lak zadatak. Godine 1972. baština je dobila svoju definiciju, a o uspjehu definiranja najviše govori činjenica da je i danas najcitiranija definicija kada o baštini govorimo.

Godine 1972. također je odlučeno da će UNESCO osnovati međunarodno povjerenstvo za zaštitu kulturne i prirodne baštine pod nazivom *Odbor za svjetsku baštinu*.¹⁹

Godine 2003. konvencija je ponovno održana u Parizu. Jedna od glavnih tema te konvencije bila je restruktura budžeta. Tri su izvora novca za rad UNESCO-a: *Fond svjetske baštine*, *Fond UNESCO-ovog regularnog programa* i dodatni fondovi²⁰. Umjesto dotadašnjih pet poglavlja, odlučeno je da će se uspostaviti proračun koji će se sastojati od sedam poglavlja. U tim poglavljima jasno stoji koliko novca daje koji izvor i za koju svrhu. Poglavlja su sastavljena od ukupno šezdeset i osam linija koje prikazuju na što se novac troši. Osim rekonstrukcije budžeta, napravljene su i neke promjene u *Pravilima rada Odbora svjetske baštine*²¹. Te godine izdana je i studija pod nazivom *World Heritage Culturale Landscapes 1992-2002* u kojoj se nalazi popis i opis kulturnih krajolika koji se nalaze na popisu svjetske baštine i koji su njenim dijelom postali između 1992. i 2002. godine. Isto tako, izdana je studija *Cultural Landscapes: the Challenges of Conservation* koja se bavi zaštitom kulturnih krajolika. Razgovaralo se i o modernoj baštini u studiji *Identification and Documentation of Modern Heritage*. Još jedan važan cilj ove konvencije jest raspravljanje o širenju edukacije. Edukacijom o svjetskoj baštini mladi bi shvatili njenu važnost i više bi se angažirali oko njene zaštite.²²

---

¹⁸ Antolović, J. *Zaštita i očuvanje kulturnih dobara*. Zagreb: Hadrian d.o.o., 2009., str 547.

¹⁹ Antolović, J. *Zaštita i očuvanje kulturnih dobara*. Zagreb: Hadrian d.o.o., 2009., str 549.

²⁰ *The World Heritage Fund, UNESCO Regular Programme fund i extra-budgetary fund*

²¹ *Rules of Procedure of the World Heritage Committee*

²² UNESCO. *Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage: Decisions Adopted by the 27th Session of the World Heritage Committee in 2003*. Pariz: 2003.

URL: <http://whc.unesco.org/archive/2003/whc03-27com-24e.pdf> (16.7.2015.)

Ova konvencija donijela napredak u financiranju bez kojeg zaštite nema, ali iznimno je važno i spominje edukacije. Bez edukacije ne može se očekivati napredak, a edukacijom ljudi koji nisu imali znanja o baštini šire svoje znanje te su svjesniji važnosti njena očuvanja.

World Heritage Convention 2012. godine objavljuje studiju pod nazivom *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*²³. Ona je od iznimne važnosti, ne samo zbog novijeg datuma izdanja, već i zbog tema koje obrađuje. Donosi razne definicije (između ostalih kulturne i prirodne baštine, pokretne baštine i sl.), informacije o autentičnosti i integritetu, zaštiti, procesu nominiranja i upisivanja na *Svjetsku listu baštine*, promatranju načina na koji se države članice brinu za zaštitu baštine, *Listi baštine u opasnosti*²⁴, novčanom fondu te izvorima informacija.

Na prvu se može činiti da je ovo samo još jedna studija koja na jednom mjestu donosi sve bitne definicije, načine rada, postupke upisivanja. Iako se čini kako je takvih konvencija već bilo dovoljno, ipak nikad nije previše studija koje na jednom mjestu donose sve što o baštini i njenom očuvanju treba znati. One olakšavaju državama posao, ali i UNESCO-u olakšavaju cijeli proces edukacije budući da su dostupne gotovo svakome zainteresiranom za to područje.

Kulturna baština jest nositeljica odlika identiteta određene zajednice, a njenim očuvanjem istovremeno se čuvaju i razlike među pojedinim zajednicama. Kulturna raznolikost osnova je čije poštovanje i očuvanje osigurava jednakost svih kultura na tržištu.²⁵

Kako bismo potvrdili njenu važnost, poslužiti ćemo se malo izmijenjenim citatom Ive Maroevića (1993). On govori o muzejskom predmetu, ali citat se savršeno može upotrijebiti i kada govorimo o baštini općenito:²⁶

Muzejski predmet, a i svaki predmet baštine, apsolutni je izvor i nekonvencionalni nositelj informacija jer su informacije koje u sebi krije imanentni dio njegova bića. Cjelokupan proces komunikacije između čovjeka i *baštine* ovisi o sposobnosti, znanju i razvijenoj osjetljivosti čovjeka da otkrije i primi određenu količinu informacija s *baštine* i da ih pokuša, ako može, zabilježiti na konvencionalan način, da bi tako nekom drugom koji dolazi nakon njega olakšao pristup i omogućio adekvatnije prihvaćanje tih informacija, koje uostalom predmeti baštine

---

²³ *Operativne smjernice za provedbu odluka Konvencija svjetske baštine*

²⁴ *The List of World Heritage in Danger*

²⁵ Jelinčić, D.A. *Kultura u izlogu: Kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima*. Zagreb: Meandar, 2010., str 51-52.

²⁶ Kurzivom su označene riječi promijenjene u citatu, ostalo su direktno prenesene riječi iz knjige

neprekidno emitiraju...*Materijalna baština* nam svojim govorom tvari, strukture i oblika daje niz odgovora o tehnologiji vlastite izradbe, i ne samo sebe kao predmeta već i razina znanja čovječanstva u tom trenutku razvoja; o tehnici obrade, o vještini oblikovanja, o mogućnostima izražavanja određenih emotivnih ili kulturnih poruka, o svim onim slojevima svijesti i podsvijesti koji su utkani u oblik i izgled nekog predmeta...*Baština* nam govori o svom trajanju u vremenu i prostoru, o tome što se s njom događalo. Neposredno nas izvješćuje o čovjeku koji ju je stvorio, koji ju je upotrebljavao, koji ju je štitio, pohranio ili izlagao, koji ju je primjenjivao u njenoj izvornoj i svim ostalim sekundarnim namjenama i daje nam beskonačnu količinu podatak, ovisno o svojoj složenosti, o tome kako se čovjek odnosio prema *njoj*. Tu su nadalje i informacije o razdobljima u kojima je živio...²⁷

Prije nego krenemo na detaljniji opis upisivanja na UNESCO-ove liste te popis hrvatske baštine na njima, donosimo i citata Johana Dos Passosa koji se savršeno veže uz baštinu koja nam je zapravo ostavština prijašnjih generacija, veže nas uz njih, bilo da su oni njeni stvoritelji, bilo da su samo očuvali ono što nam je priroda podarila:

*U vremenima promjena i opasnosti, kad ljudsko rasuđivanje tone u živi pijesak straha, osjećaj kontinuiteta s prijašnjim generacijama može se rastegnuti kao uža za spašavanje nad zastrašujućom sadašnjošću.*²⁸

---

²⁷ Maroević, I. Uvod u muzeologiju. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1993. str 123.

²⁸ Gorman, M. Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006.

3. O PROCESU UPISIVANJA NA LISTU SVJETSKE BAŠTINE

3.1. Nominacije

Odlukom UNESCO-a, samo države koje su potpisale *Konvencije svjetske baštine*²⁹, i time se obvezale na zaštitu prirodne i kulturne baštine, mogu predati nominacije svojih teritorija za UNESCO-ovu *Listu svjetske baštine*. Pet je točaka koje nominirani moraju proći da bi uopće mogli doći na listu.

Prvi korak jest upisivanje na takozvanu *Privremenu listu*³⁰. Država mora napraviti popis važne prirodne i kulturne baštine unutar svojih granica i taj popis se naziva *Privremena lista*. Ovo je jako važan korak jer *Odbor za svjetsku baštinu*³¹ u obzir može uzeti samo baštinu koja se nalazi na *Privremenoj listi* te države.

Sljedeći korak jest pripremanje dokumentacije za nominaciju. *Odbor za svjetsku baštinu* u ovome koraku može pomoći državi koja sprema nominaciju svoje baštine. Važno je da *Centar svjetske baštine*³² provjeri dokumentaciju i utvrdi da su svi potrebni dokumenti priloženi. Ako je tako, dokumentacija se šalje dalje *Savjetodavnim tijelima*³³.

Dva *Savjetodavna tijela* moraju potvrditi valjanost dokumentacije, a to su ICOMOS³⁴ i IUCN³⁵. Treće *Savjetodavno tijelo* jest ICCROM³⁶, međunarodna organizacija koja *Odboru* daje stručne savjete o zaštiti kulturnih mjesta, ali i praktične obuke.

Nakon što je mjesto nominirano, a nominacija potvrđena, *Odbor za svjetsku baštinu* odlučuje o njenom upisivanju na *Listu svjetske baštine*. *Odbor* se sastaje jednom godišnje i donosi odluke o novim upisima na *Listu*, a, ako je potrebno, uvijek može tražiti dodatne informacije od države koja nominira svoju baštinu.

---

²⁹ *World Heritage Convention*

³⁰ *Tentative list*

³¹ *World Heritage Committee*

³² *World Heritage Center*

³³ *The Advisory Bodies*

³⁴ *International Council on Monuments and Sites*

³⁵ *International Union for Conservation of Nature*

³⁶ *International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property*

Zadnji korak prije upisivanja na *Listu* jest da baština ima izvanrednu svjetsku vrijednost³⁷ te da zadovolji barem jedan od deset kriterija za odabir. Ti kriteriji opisani su u studiji *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*³⁸ iz 2012. godine.³⁹

---

³⁷ *outstanding universal value*

³⁸ O toj studiji vidi str. 12., a detaljnije o kriterijima dalje u tekstu

³⁹ UNESCO. Global Strategy: World Heritage List Nominations. URL: <http://whc.unesco.org/en/nominations> (13.4.2015.)

3.2. Deset kriterija za upisivanje na Listu

Deset je kriterija koji potvrđuju izvanrednu svjetsku vrijednost baštine, a da bi se baština upisala na *Listu*, barem jedan od tih deset kriterija mora biti zadovoljen. U nastavku teksta donosimo popis tih deset kriterija.⁴⁰

- 1) Predstavlja ljudsko remek-djelo
  - 2) Pokazuje značajne razmjere ljudske vrijednosti u razvoju arhitekture ili tehnologije, u monumentalnim umjetnostima, urbanizmu ili dizajnu okoliša, neovisno o vremenu ili kulturi
  - 3) Jedinstveno je ili barem izuzetno svjedočanstvo kulturne tradicije ili civilizacije koja još živi ili je nestala
  - 4) Izuzetan je primjer zgrade, arhitekture ili tehnološke cjeline ili krajolika koji ilustrira značajnu fazu ili značajne faze u ljudskoj povijesti
  - 5) Izvanredan je primjer tradicionalnog ljudskog naselja, načina korištenja zemlje ili mora koje predstavlja kulturu ili kulture ili ljudsku interakciju s okolišem
  - 6) Izravno se ili posredno povezuje s događajima ili tradicijama življenja, s idejama ili vjеровanjima, s umjetničkim i književnim djelima izvanrednog svjetskog značaja. Za ovaj kriterij poželjno je da bude povezan s još nekim kriterijem
  - 7) Sadrže superlative prirodnih fenomena ili područja izuzetne prirodne ljepote i estetske važnosti
  - 8) Izvrsni su primjerci koji predstavljaju glavne faze u povijesti Zemlje, uključujući zapise o životu, značajnim geološkim procesima u razvoju okoliša ili geomorfološkim i fiziografskim značajkama
  - 9) Izvrsni su primjerci koji predstavljaju značajne ekološke i biološke procese u evoluciji i razvoju kopnenih i svježih voda, obalnih i morskih ekosustava i zajednica biljaka i životinja
  - 10) Sadrže najvažnija i značajna prirodna staništa za očuvanje biološke raznolikosti, uključujući one koje sadrže ugrožene vrste izuzetnih vrijednosti s gledišta znanosti ili zaštite
- Osim tih kriterija, baština mora dokazati i svoju autentičnost te integritet.⁴¹

---

⁴⁰ UNESCO. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention. Paris: World Heritage Centre, srpanj 2012. URL: <http://whc.unesco.org/archive/opguide12-en.pdf> (13.4.2015.)

⁴¹ UNESCO. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention. Paris: World Heritage Centre, srpanj 2012. URL: <http://whc.unesco.org/archive/opguide12-en.pdf> (13.4.2015.)

Na UNESCO-ovoj *Listi svjetske baštine* trenutno se nalazi ukupno 1031 područje baštine, od čega je 802 kulturnih, 197 prirodnih, a 32 kulturno-prirodnih područja, a nalaze se u čak 163 države. Do rujna 2012. godine, 190 država potpisalo je *Konvencije svjetske baštine*^{42, 43}.

Područja na *Listi*

*I u najrazličitijim kulturnim oblastima program UNESCO-a odsad se uglavnom temelji na priznavanju kulturnog pluralizma i, shodno tomu, oslanja se na konkretnu zbilju kulturnog identiteta, specifičnu po svojoj prirodi, univerzalnu po humanističkim vrijednostima, onakvu kakvu žive različiti ljudi, grupe i nacije.*⁴⁴

---

⁴² *World Heritage Convention*

⁴³ UNESCO. World Heritage List. URL: <http://whc.unesco.org/en/list> (3.8.2015.)

⁴⁴ Domiter T.; Stanović, I.; Vekarić, M. Shvatiti i djelovati: UNESCO o problemima današnjice i izazovima sutrašnjice. [Prevedeno s francuskog]. Zagreb: Zavod za kulturu Hrvatske, 1979., str 38.

4. HRVATSKA BAŠTINA NA LISTI SVJETSKJE BAŠTINE

4.1. *Općenito o hrvatskoj baštini*

Na stranicama hrvatskog *Ministarstva kulture*, baština je podijeljena na četiri vrste, a to su nepokretna kulturna baština, pokretna kulturna baština, nematerijalna kulturna baština te arheološka kulturna baština.

Pokretnom kulturnom baštinom smatraju se zbirke predmeta u muzejima, galerijama, knjižnicama i drugim ustanovama; crkveni inventar i predmeti; arhivska građa, dokumenti, zapisi, pisma, rukopisi; filmovi; arheološki nalazi; antologijska dijela likovnih i primijenjenih umjetnosti i dizajna; etnografski predmeti; stare knjige, novac, vrijednosni papiri, poštanske marke i druge tiskovine; dokumentacija o kulturnim dobrima; kazališni rekviziti, skice, kostimi i sl.; uporabni predmeti, prometna i prijevozna sredstva i uređaji; predmeti koji su značajna svjedočanstva razvitka znanosti i tehnologije.⁴⁵ Veliki problem u zaštiti kulturne baštine jest kako naći djelotvoran način da se zaštiti od krađa. Budući da je pokretna, lopovi u djelima iznimne kulturne važnosti nalaze svoju priliku za zaradu.

Arheološka kulturna baština nastaje raznim iskopavanjima. Primjeri su podvodno iskopavanje na Pagu (uvala Vlaška mala), probno iskopavanje (Novačka pećina), revizijsko iskopavanje (Crkvine), sustavno i zaštitno iskopavanje (Zagreb, Vranicanijeva poljana), zaštitno iskopavanje (gradska četvrt Sv. Teodora, Pula; autocesta Zagreb-Split; Mursa, lokalitet Vojarna) te sustavno iskopavanje (Monkodonja). U arheološku kulturnu baštinu ubrajaju se i konzervatorske studije, kao što je utvrda Gvozdansko.⁴⁶

Hrvatska pokretna i arheološka kulturna baština nije našla svoje mjesto na *Svjetskoj listi baštine*, no nepokretna i nematerijalna kulturna baština jesu. U daljnjem tekstu donosimo detaljnije podatke o hrvatskoj baštini na *Listi*.

---

⁴⁵ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Pokretna kulturna baština: Izvoz, iznošenje i uvoz kulturnih dobara. URL: www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3505 (13.4.2015.)

⁴⁶ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Arheološka kulturna baština. URL: www.min-kulture.hr/default.aspx?id=30 (16.7.2015.)

4.2. Hrvatska nepokretna baština na Listi svjetske baštine

Od osnutka do danas UNESCO je proširio svoj rad. Konvencijama su se donijele važne odluke. Napredovalo se na polju financiranja i edukacije. Također, sve više zemalja uključilo se u zajednički projekt očuvanja baštine. Sve to od iznimne je važnosti uzmemo li u obzir da nam baština zapravo ne pripada. Ona nije ničije vlasništvo, već samo donosi sreću i ponos onoj državi u kojoj se, igrom slučaja, našla.

O važnosti i zadaćama UNESCO-a već smo govorili pa se nećemo ponavljati. Ipak, napomenut ćemo zašto su za Hrvatsku važi upisi na Listu svjetske baštine. Osim što Hrvatska ima priliku surađivati sa svjetskim stručnjacima, kolegama iz drugih zemalja u svrhu napretka u očuvanju baštine, upis na Listu daje nam i poticaj u razvoju. Zbog priznanja određenom lokalitetu, dolazi i do razvoja turizma. Samim time i do povećanja proračuna što onda rezultira većim budžetom za očuvanje baštine. S druge strane, to za sobom povlači i negativne posljedice. Sve veći broj ljudi želi posjetiti lokalitete s Liste. Dođe li se u Dubrovnik usred sezone, Zidinama se ne može proći. I dok je zaista lijepo vidjeti kako se ljudi interesiraju za baštinu, ne možemo si pomoći da se ne upitamo jesu li svi oni svjesni važnosti te baštine? Razmišljaju li svi pojedinci da se i oni sami moraju pobrinuti da ju ne oštećuju, već da se s poštovanjem odnose prema njoj? Naravno, postavlja se i pitanje objektivnosti prilikom upisa na Listu. Imaju li sve države zaista jednaka prava i obaveze ili postoje parametri koji na to utječu?

Postoje mnoga pitanja koja bi se mogla postaviti oko Liste svjetske baštine. Ipak, želimo na nju gledati samo kao na pozitivnu stvar koja nam olakšava očuvanje baštine. Ona nam olakšava i upoznavanje drugih kultura te širenje znanja. Ako idemo u posjet nekoj stranoj zemlji, Lista svjetske baštine nedvojbeno će nam pomoći u odluci koje lokalitete svakako posjetiti. A što se hrvatske baštine tiče, omogućava nam da surađujemo s drugima u svrhu njena najboljeg očuvanja te da i sami što bolje upoznamo baštinu, s njom se povežemo.

Sedam je hrvatskih lokaliteta svojom važnošću i ljepotom mjesto našlo na UNESCO-ovoj *Listi*. U nastavku rada detaljnije će se pisati o tim lokalitetima i njihovoj važnosti za hrvatsku kulturu, ali i za svjetsku baštinu.

4.2.1. Povijesni kompleks Splita i Dioklecijanova palača

Dioklecijanova palača sagrađena je između 3. i 4. stoljeća poslije Krista, a ruševine se mogu se naći po cijelom gradu. Katedrala je sagrađena u srednjem vijeku, a materijal korišten za izradu jest iz antičkog mauzoleja. Ostatak zaštićenog područja čine gotičke i ostale palače građene u baroknom i renesansnom stilu.

Split

Dioklecijanova palača s razlogom je prerasla samo lokalnu važnost. Zbog svoje očuvanosti te građevina koje čuvaju obilježja raznih povijesnih razdoblja (počevši još od rimskog perioda), nemoguće je zanemariti važnost ovog kulturnog područja. Ova palača predstavlja najvrjedniji primjer rimske arhitekture na istočnoj obali Jadrana. Oblik palače i raspored grada unutar nje predstavljaju prijelazni period između carske vile, helenističkog grada i rimskog kampa. Na istočnoj strani palače nalaze se *Porta Argenta* (Srebrna vrata) s čije je suprotne strane crkva Sv. Dominika. Dioklecijanov Mauzolej smješten je u istočnom dijelu Peristila, a gotovo je u potpunosti očuvan.

U ranom srednjem vijeku unutar *Palače* počeo se razvijati grad Split. S vremenom se proširio izvan njenih zidova. Godine 1979. uvršten je na *Listu* prema kriterijima 2, 3 i 4.⁴⁷

Dioklecijanova palača

⁴⁷ UNESCO. World Heritage List: Historical Complex of Split with the Palace of Diocletian. URL: <http://whc.unesco.org/en/list/97> (13.4.2015.)

4.2.2. Stari grad Dubrovnik

Cijeli grad Dubrovnik predstavlja je povijesti. Zbog značajnih primjera fortifikacijske arhitekture, gradskih zidina s tvrđavama, kulama i bastionima, gotičko-renesansnih crkava, samostana, palača i fontana, nije mogao ostati nezapažen. Osim materijalnog i kulturnog bogatstva, Dubrovnik posjeduje vrhunske duhovne vrijednosti u svim sferama života.⁴⁸

Dubrovačke zidine

Grad se razvio iz naselja na stijeni. Najvažniji djelovi jesu Knežev dvor iz 15. i Sponza iz 16. stoljeća. Unatoč potresu 1667. godine, Dubrovnik je uspio sačuvati jedinstveni izgled "utvrđenog kamenog grada".⁴⁹

Još jedna neizmijerna važnost ovog kulturnog područja jest očuvanje prekrasnih gotičkih, baroknih i renesansnih crkava, samostana, palača i fontana iako je dio bio uništen u potresu 1667. godine. Dubrovnik je dobro očuvani primjer kasnog srednjovjekovnog grada omeđenog zidinama. Zahvaljujući očuvanosti, povijesnoj raznolikosti te prekrasnoj arhitekturi, svoje mjesto našao je na *Listi svjetske baštine*. Na nju je uvršten 1979. i to prema kriterijima broj 1, 3 i 4.⁵⁰

Poznato geslo slobodne Dubrovačke Republike glasi: *Non bene pro toto libertas venditur auro*, odnosno *Sloboda se ne prodaje ni za sve zlato*.⁵¹

Dubrovnik

⁴⁸Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nepokretna kulturna dobra upisana na UNESCO-ovu listu svjetske baštine: Stari grad Dubrovnik.

URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=7250&pregled=1&gadatum=4.0.2012%2015:26:16> (13.4.2015.)

⁴⁹ Grabovac, V. UNESCO: sva blaga svijeta. Zagreb: Meridijani, lipanj 2013., str 49.

⁵⁰ UNESCO. World Heritage List: Old City of Dubrovnik. URL: <http://whc.unesco.org/en/list/95> (13.4.2015.)

⁵¹ Vilogorac-Brčić, I. Hrvatska i UNESCO. Zagreb: Ex libris, 2010., str 13.

4.2.3. Nacionalni park Plitvička jezera

Nacionalni park Plitvička jezera, poznat i kao *Plitvice*, jedini je primjerak hrvatske prirodne nepokretne kulturne baštine na *Listi*. Nacionalnim parkom Plitvice su proglašene 1949. godine.⁵²

Geološki procesi stvaranja sedri najzaslužniji su za prirodnu ljepotu ovog nacionalnog parka. Taloženje sedri stvara prirodne barijere i tako se formira 16 riječnih jezera koja su međusobno povezana slapovima. Najpoznatiji slap jest *Veliki slap* koji je sa svojih 78m i najveći slap u Hrvatskoj. Osim taloženja sedre, važnu ulogu u stvaranju ovog prekrasnog krajolika imaju sedotvorne biljke, alge i mahovine. Dio posebnosti ovog područja jesu i sedrene spilje nastale unutar sedrenih barijera. Raznolikost, bogatstvo i posebnost flore i faune još je jedan razlog zbog kojeg *Plitvice* zaslužuju svoje mjesto na UNESCO-ovoj *Listi*.⁵³

Plitvička jezera na *Listu* su uvrštena 1979. godine i to po kriterijima broj 7, 8 i 9.⁵⁴

Plitvička jezera

Veliki slap

⁵² Grabovac, V. UNESCO: sva blaga svijeta. Zagreb: Meridijani, lipanj 2013., str 50.

⁵³ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nepokretna kulturna dobra upisana na UNESCO-ovu listu svjetske baštine : Nacionalni park Plitvička jezera.

URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=7251&pregled=1&gadatum=4.0.2012%2015:28:26> (13.4.2015.)

⁵⁴ UNESCO. World Heritage List: Plitvice Lakes National Park. URL: <http://whc.unesco.org/en/list/98> (13.4.2015.)

4.2.4. Kompleks Eufrazijeve bazilike u povijesnom središtu Poreča

Godine 1997. prema kriterijima 2, 3 i 4, kompleks Eufrazijeve bazilike u povijesnom središtu Poreča ulazi na popis *Svjetske liste baštine*. Odbor je smatrao da je episkopalni kompleks Eufrazijeve bazilike u povijesnom centru Poreča izvanredni primjer ranokršćanskog kompleksa zbog svoje cjelovitosti i jedinstvene bazilike. Eufrazijeva bazilika jest najočuvaniji ranokršćanski kompleks s katedralom u regiji. Jedinstven je i zato što su glavne komponente, kao crkva, memorijalna kapela i atrij, očuvane.

Eufrazijeva bazilika

Bazilika i danas čuva karakteristične primjerke religijske arhitekture iz 5. i 6. stoljeća koji pokazuju bizantski utjecaj.⁵⁵

Ovaj biskupski kompleks u svijetu je poznat kao najbolje očuvani sakralni kompleks iz vremena ranog kršćanstva i Bizanta.⁵⁶

Biskup Eufrazije kompleks je dao graditi u 6. stoljeću. Porečki katedralni sklop počeo se graditi još početkom 4. stoljeća, a vrhunac je doživio gradnjom bazilike u 6. stoljeću. Glavni objekt ovog sklopa čini trobrodna bazilika uz koju se nalazi prostrano dvorište, atrij, a na zapadnoj strani nalazi se osmerostrana krstionica, baptisterij.⁵⁷

Eufrazijeva bazilika

⁵⁵ UNESCO. World Heritage List: Episcopal Complex of the Euphrasian Basilice in the Historic Centre of Poreč. URL: <http://whc.unesco.org/en/list/809> (13.4.2015.)

⁵⁶ Vilogorac-Brčić, I. Hrvatska i UNESCO. Zagreb: Ex libris, 2010., str 35.

⁵⁷ Grabovac, V. UNESCO: sva blaga svijeta. Zagreb: Meridijani, lipanj 2013., str 50.

4.2.5. Povijesni grad Trogir

Prema kriterijima 2 i 4, Trogir 1997. godine nalazi svoje mjesto na *Listi*. Kao izvanredni primjer urbanog kontinuiteta, izuzetno je važan za očuvanje raznih kultura i povijesnih razdoblja. Iz helenističkog razdoblja potječe ortogonalni plan ulica, a vladari su ga uljepšali

Trogir

građevinama i utvrdama. Predivne romaničke crkve nadopunjene su izvanrednim baroknim i

renesansnim građevinama iz mletačkog razdoblja. U svakom aspektu ovoga grada vidljiv je socijalni i kulturni razvoj, a minimum modernog interveniranja čini ovaj prostor još posebnijim i ljepšim. Upravo to su glavne odlike koje su ovaj grad postavile na UNESCO-ovu *Listu*.⁵⁸

Trogir je jedan od najstarijih gradova na Mediteranu. Ono što treba posebno istaknuti u cijelosti Trogira svakako je katedrala Sv. Lovre. Majstor Radovan napravio je vrhunski portal romaničkim kiparskim ciklusom i njegovo djelo smatra se najmonumentalnijim djelom romaničko-gotičkog stila u Hrvatskoj.⁵⁹

Katedrala Sv. Lovre

⁵⁸ UNESCO. World Heritage List: Historic City of Trogir. URL: <http://whc.unesco.org/en/list/810> (13.4.2015.)

⁵⁹ Grabovac, V. UNESCO: sva blaga svijeta. Zagreb: Meridijani, lipanj 2013., str 50.

4.2.6. Katedrala Svetog Jakova u Šibeniku

Katedrala Sv. Jakova u svojoj gradnji objedinjuje gotičke i renesansne karakteristike. Plan gradnje izradio je Juraj Dalmatinac, a početkom 16. stoljeća završio ju je Nikola Firentinac. Na kamenitoj katedrali posebno se ističu svod i kupola.⁶⁰

Svod i kupola građeni su inovativnim tehničkim rješenjima, međusobno utorenim kamenim pločama. Stopljenost arhitekture i skulpture na ovoj građevini posebno je uočljiva na frizu na apsidi. Na njemu su isklesane 74 glave. One se smatraju jednim od najznačajnijih graditeljskih ostvarenja tih vremena.⁶¹

Prema kriterijima 1, 2 i 4, *Odbor* 2000. godine odlučuje da je Katedrala zaslužila da se uvrsti na *Svjetsku listu baštine*. Strukturalne karakteristike ovu katedralu čine jedinstvenom, a gotičke i renesansne karakteristike savršeno se spajaju. Također, pokazuje utjecaje triju različitih kultura: sjeverne Italije, Dalmacije i Toskane. Katedrala je jedinstveno svjedočenje o prijelazu iz gotičkog u renesansni period u crkvenoj arhitekturi.⁶²

Katedrala Sv. Jakova

Katedrala Sv. Jakova

⁶⁰ Grabovac, V. UNESCO: sva blaga svijeta. Zagreb: Meridijani, lipanj 2013., str 51.

⁶¹ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nepokretna kulturna dobra upisana na UNESCO-ovu listu svjetske baštine : Katedrala Sv. Jakova u Šibeniku.

URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=7254&pregled=1&gadatum=4.0.2012%2015:32:12> (13.4.2015.)

⁶² UNESCO. World Heritage List: The Cathedral of St. James in Šibenik. URL: <http://whc.unesco.org/en/list/963> (13.4.2015.)

4.2.7. Starogradsko polje na Hvaru

Posljednji Hrvatski lokalitet koji se našao na UNESCO-ovoj *Listi* jest Starogradsko polje na otoku Hvaru, najveće i najplodnije polje na jadranskim otocima.⁶³

Prema kriterijima 2, 3 i 5 ocjenjuje se kao kulturna baština kojoj je mjesto na *Svjetskoj listi baštine* gdje se i uvrštava 2008. godine. Starogradsko polje kulturni je

Starogradsko polje

pejzaž koji je ostao gotovo netaknut otkad je prvi puta bio kolonijaliziran u 4. stoljeću prije Krista. Sustav zemljišne podjele datira još od 4. stoljeća prije Krista, a to svjedoči kako se grčki geometrijski model za podjelu poljoprivrednog zemljišta širio u svijetu. Poljoprivredni dio Starogradskog polja ostao je u kontinuiranoj upotrebi, a neke se biljke proizvode 2400 godina. Upravo to dokazuje stalnost i održivost tijekom stoljeća. Poljoprivredni plan *Polja* i njegov okoliš primjer su vrlo drevnog, tradicionalnog ljudskog naseljavanja koje je danas u opasnosti zbog modernih tehnologija, deruralizacije i napuštanja tradicionalne poljoprivrede.⁶⁴

Starogradsko polje predstavlja i najbolje očuvani grčki sistem podjele zemljišta na Mediteranu. Na tom području i danas se uzgaja povijesna, izvorna, mediteranska kultura vinove loze, maslina i lavande.⁶⁵

Starogradsko polje

⁶³ Vilogorac-Brčić, I. Hrvatska i UNESCO. Zagreb: Ex libris, 2010., str 53.

⁶⁴ UNESCO. World Heritage List: Stari Grad Plain. URL: <http://whc.unesco.org/en/list/1240> (13.4.2015.)

⁶⁵ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nepokretna kulturna dobra upisana na UNESCO-ovu listu svjetske baštine: Starogradsko polje na Hvaru.

URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=7255&pregled=1&gadatum=4.0.2012%2015:33:19> (13.4.2015.)

4.3. Hrvatska nematerijalna baština na listi svjetske baštine

*Pojam kulturne baštine u širem smislu ne znači samo vidljivo i konkretno nasljeđe-posebno građevine-kojima se neka zemlja ili regija mogu ponositi, već se proteže i na usmenu tradiciju, na glazbeno, etnografsko, folklorno nasljeđe, itd., odnosno na zakone, običaje i navike koje zadiru duboko u prirodu etničkog i nacionalnog temperamenta.*⁶⁶

Hrvatska ima preko 100 nematerijalnih kulturnih dobara upisanih u *Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske*. Od njih 100, 13 ih je na *Reprezentativnoj listu nematerijalne baštine čovječanstva*⁶⁷, a 1 nematerijalno kulturno dobro nalazi se na *Listi ugrožene nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita*⁶⁸.

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske na sljedeći način definira pojam nematerijalne baštine: *Pojam nematerijalna kulturna baština obuhvaća: prakse, predstave, izraze, znanja, vještine, kao i instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostore koji su povezani s tim, koje zajednice, skupine i, u nekim slučajevima pojedinci, prihvaćaju kao dio svoje kulturne baštine.*

Nematerijalnu kulturnu baštinu, koja se prenosi iz generacije u generaciju, zajednice i skupine stalno iznova stvaraju kao reakciju na svoje okruženje, svoje uzajamno djelovanje s prirodom i svoju povijest. Ona im pruža osjećaj identiteta i kontinuiteta te tako promiče poštovanje za kulturnu raznolikost i ljudsku kreativnost.

Nematerijalnim kulturnim dobrima smatraju se jezici, dijalekti, govori, toponimika, usmena književnost svih vrsta, folklorno stvaralaštvo u području plesa, glazbe, predaje, igara, obreda, običaja, tradicionalne pučke vrednote te tradicijska umijeća i obrti.⁶⁹

---

⁶⁶ Domiter T.; Stanović, I.; Vekarić, M. Shvatiti i djelovati: UNESCO o problemima današnjice i izazovima sutrašnjice. [Prevedeno s francuskog]. Zagreb: Zavod za kulturu Hrvatske, 1979., str 284.

⁶⁷ *Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity*

⁶⁸ *List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding*

⁶⁹ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Što je nematerijalna kulturna baština? URL: www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3639 (13.4.2015.)

U listopadu 2003. godine na 32. Općoj konvenciji UNESCO-a, prihvaćena je *Konvencija za zaštitu nematerijalne kulturne baštine*.⁷⁰

"...u okviru UNESCO-a 2003. ispregovarana je Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine, koju je Sabor RH ratificirao već početkom 2005. čime je Hrvatska prva u Europi potvrdila pristupanje ovoj Konvenciji."⁷¹

Za zaštitu baštine neizmjerena je važnost upis na UNESCO-ovu listu. Osim financijske pomoći, pomaganja u planiranju zaštite i očuvanja, širi se i znanje o baštini i to ne samo unutar Hrvatske, već i šire. Ipak, za razliku od materijalne baštine, nematerijalnu baštinu puno je teže zaštititi. Ako se materijalna baština nalazi na UNESCO-ovoj listi, postoji garancija da će se uvijek netko pobrinuti za njeno očuvanje. Ako ne država u kojoj se nalazi, onda sam UNESCO. Ako dođe do nekih radnji opasnih po baštinu, UNESCO će učiniti sve da te radnje zaustavi. Međutim, kada govorimo o nematerijalnoj baštini, UNESCO ima manje utjecaja. Osim osjećaja ponosa, isticanja važnosti nematerijalne baštine i poticaja putem financiranja, drugih mogućnosti nema. Naime, materijalna baština postoji sama po sebi. Ako ne dođe do uništenja izazvanog prirodom ili čovjekovim nemarom, može se štititi. S nematerijalnom baštinom nije tako. Ona ovisi samo i isključivo o čovjeku. Dođe li do prestanka izvođenja ili bavljenja nekim obrtom, nematerijalnoj baštini nikakva Lista nažalost ne može pomoći. I dok s jedne strane upis na Listu znači mnogo, pogotovo za one koji još uvijek njeguju nematerijalnu baštinu, ako se nove generacije za nju ne zainteresiraju, s vremenom će biti dio prošlosti. Upravo zato u ovom su polju baštine poticanje na izvođenje ili bavljenje obrtom te edukacija od neizmjerne važnosti, možda čak i veće od toga da se nađe na Listi. Lista sama ne može očuvati nematerijalnu baštinu, ta je mogućnost dana isključivo čovjeku koji s nematerijalnom baštinom živi i odrasta.

U nastavku rada donosimo popis nematerijalne kulturne baštine Hrvatske koja je na UNESCO-ovoj *Listi*.

---

⁷⁰ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Konvencija za očuvanje i zaštitu nematerijalne kulturne baštine. URL: www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3640 (13.4.2015.)

⁷¹ Antolović, J. Očuvajmo kulturnu baštinu: Vodič za pripremu i provedbu projekata očuvanja kulturnih dobara. Zagreb: MKRH, 2006., str 239.

4.3.1. Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja

Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja kompleksan je stil folklorne glazbe. Može se naći i izvan Istre, ali baš na tom području živi najkompaktnije. Iako tijekom izvedbe dolazi do čestih improvizacija i varijacija, završeci se uvijek pjevaju unisono. Dvoglasje se zasniva na netemperiranim tonovima te njihovim karakterističnim bojama. Da bi se mogla dobiti karakteristična boja tona u vokalnoj glazbi, često je i pjevanje kroz nos.⁷²

Kao jedan od glavnih razloga za upis na *Listu* UNESCO navodi da se ova vrsta dvoglasja prenosi iz generacije u generaciju kao jako bitna komponenta identiteta lokalnog stanovništva. Također, upisivanjem na *Listu* doprinosi se svijesti označenju nematerijalne kulturne baštine te jačanju samopouzdanja članova zajednice i onih koji izvode ovu vrstu dvoglasja. *Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja* na *Listu* se upisuje 2009. godine.⁷³

Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja

---

⁷² Eckhel, N. Hrvatska nematerijalna baština na UNESCO-ovim listama. [Prijevod s engleskog; Katarina Kruhac]. Zagreb: MKRH, 2011., str 17.

⁷³ UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Two-part singing and playing in the Istrian scale. URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00231> (13.4.2015.)

4.3.2. Umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračaka s područja Hrvatskog zagorja

Hrvatsko zagorje se, između ostalog, proslavilo i drvenim igračkama, tradicijskim proizvodom s dugom poviješću. Još se u 19. stoljeću na tim prostorima razvilo umijeće izrađivanja igračaka. I danas se tradicionalno umijeće zadržalo u nekim mjestima kao što su Laz, Stubica, Tugonica ili Marija Bistrica. Načini izrade prenosili su se unutar obitelji, iz generacije u generaciju. Tradicija nalaže da ih izrađuju muškarci, a oslikavaju žene. Danas se, osim igračaka, mogu naći i uporabni predmeti ove izrade. Kao materijal koristi se meko drvo, a igračke se oslikavaju ekološkim bojama.⁷⁴

Razlog zbog kojeg je UNESCO 2009. godine ovo umijeće uvrstio na *Listu* jest prenošenje načina izrade iz generacije u generaciju nudeći zajednici osjećaj identiteta, tradicije. Također, ovim upisom omogućuje se prikazivanje nematerijalne kulturne baštine kroz materijalnu baštinu i tako se promovira uloga rukotvorina u edukaciji i emocionalnom razvoju djece.⁷⁵

Drvene tradicijske igračke s područja Hrvatskog zagorja

⁷⁴ Eckhel, N. Hrvatska nematerijalna baština na UNESCO-ovim listama. [Prijevod s engleskog: Katarina Kruhak]. Zagreb: MKRH, 2011., str 25.

⁷⁵ UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Traditional manufacturing of children's wooden toys in Hrvatsko zagorje.

URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00233> (13.4.2015.)

4.3.3. Godišnji proljetni ophod Kraljice ili Ljelje iz Gorjana

Ovaj običaj održava se u vrijeme blagdana *Duhovi*⁷⁶. Tada djevojke, koje se nazivaju *Kraljice iz sela Gorjana*, u povorci obilaze selo i izvode ritual koji se sastoji od pjesama i plesa sa sabljama. Iz širokog repertoara pjesama, odabiru se one koje su primjerene obitelji koju posjećuju. Nakon pjesme, izvodi se ples sa sabljama, a njega slijedi narodni ples kojem se mogu pridružiti i ukućani. Nakon završetka rituala u jednoj kući, ukućani ih počaste hranom i pićem. Nakon toga povorka odlazi u drugu kuću. Drugog dana *Duhova* odlazi se u obližnje selo ili gradić. Na kraju cijelog rituala, jedna od sudionica ophoda organizira zajedničku gozbu u svom domu.⁷⁷

UNESCO smatra kako je ovaj ophod kombinacija rituala, izvedbene umjetnosti i festivalskih događaja. Prenošen je iz generacije u generaciju i očito je da je važan element lokalne zajednice i kulturnog identiteta. Upravo to važni su razlozi zbog kojih 2009. godine ovaj ophod nalazi svoje mjesto na *Listi*.⁷⁸

Godišnji proljetni ophod Kraljice ili Ljelje iz Gorjana

⁷⁶ Blagdan koji nema fiksni datum, već se slavi pedeseti dan nakon Uskrsa.

⁷⁷ Eckhel, N. Hrvatska nematerijalna baština na UNESCO-ovim listama. [Prijevod s engleskog: Katarina Kruhak]. Zagreb: MKRH, 2011., str 21.

⁷⁸ UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Spring Procession of Ljelje/Kraljice (queens) from Gorjani.

URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00235> (13.4.2015.)

4.3.4. Procesija *Za križen* na otoku Hvaru

Stanovnici središnjeg dijela otoka Hvara svoj vjerski i kulturni identitet izražavaju procesijom *Za križen*, jedinstvenim obredom pobožnosti. Ovaj se obred održava pet stoljeća i to u neprekidnom nizu. U noći s Velikog četvrtka na Veliki petak, procesija povezuje šest gradova, a to su Jelsa, Pitve, Vrisnik, Svirče, Vrbanj i Vrboska. Iz šest župnih crkava istodobno počinje procesija kojoj je na čelu križonoša. Križonoša nosi križ težak 18 kilograma, a sve u znak molitve i zahvalnosti. Njega slijedi izabrana pratnja te mnoštvo vjernika i hodočasnika. Osim po tradiciji i dugovječnosti, ova procesija značajna je i zbog svog trajanja, u osam sati prijeđe se 25 kilometara. Okosnicu procesije čini *Gospin plač*, osmerački pasionski tekst iz 15. stoljeća.⁷⁹

Budući da procesija *Za križen* predstavlja jedinstveni spoj religijskog, kulturnog i socijalnog identiteta, zaslužno se nalazi na *Listi* od 2009. godine. Već se godinama prenosi iz generacije u generaciju i tako dokazuje svoju kontinuiranost. Upis Procesije na *Listu* znači i poštovanje prema kulturnim raznolikostima te hrabrenje dijaloga među kulturama.⁸⁰

Procesija *Za križen* na otoku Hvaru

⁷⁹ Eckhel, N. Hrvatska nematerijalna baština na UNESCO-ovim listama. [Prijevod s engleskog; Katarina Kruhak]. Zagreb: MKRH, 2011., str 23.

⁸⁰ UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Procession *Za križen* ('following the cross') on the Island of Hvar.

URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00242> (13.4.2015.)

4.3.5. Čipkarstvo u Hrvatskoj

Čipkarstvo kao samostalni ručni rad nastaje u doba renesanse na prostoru Mediterana i zapadne Europe. Osnova tehnika čipkarstva šivanje je iglom i preplitanje pomoću batića. U Europi je čipkarstvo bilo djelatnost žena u crkvenim redovima, građanstvu i plemstvu, a njihovim posredstvom seoske žene u Hrvatskoj uče se ovim vještinama. U Hrvatskoj danas postoje tri glavna centra čipkarstva: Lepoglava (Hrvatsko zagorje) sa čipkom na batiće, Pag sa čipkom na iglu te Hvar sa čipkom od agave.⁸¹

UNESCO 2009. godine prepoznaje vrijednost ove vještine te tako hrvatsko čipkarstvo nalazi mjesto na *Reprezentativnoj listi nematerijalne baštine čovječanstva*. Razlozi su tradicionalnost izrade, prenošenje iz generacije u generaciju te kontinuiranost izrađivanja. Također, upis na *Listu*, smatra UNESCO, potaknut će poštovanje prema kulturnim raznolikostima i kreativnosti.⁸²

Čipkarstvo-Hvar

Čipkarstvo-Lepoglava

Čipkarstvo-Pag

⁸¹ Eckhel, N. Hrvatska nematerijalna baština na UNESCO-ovim listama. [Prijevod s engleskog: Katarina Kruhac]. Zagreb: MKRH, 2011., str 15.

⁸² UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Lacemaking in Croatia. URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00245> (13.4.2015.)

4.3.6. Festa Sv. Vlaha, zaštitnika Dubrovnika

Još od 10. stoljeća pa do današnjih dana, *Festa Svetog Vlaha* zadržala je svoje tradicionalne i prepoznatljive odlike. Temeljena je na legendi o pojavljivanju Svetog Vlaha radi pomoći Dubrovčanima u obrani od napadača. U *Festu* nisu uključeni samo stanovnici Dubrovnika, već i stanovnici okolnih mjesta, ali i predstavnici države, lokalnih vlasti te Rimokatoličke crkve. Osim što njeguje duhovni značaj, oblikuje i društvene odnose, pravila i kvalitetu vlasti. Budući da u njoj sudjeluju pojedinci ili grupe iz drugih mjesta u zemlji, ali i iz inozemstva, *Festa Svetog Vlaha* potiče međukulturni dijalog.⁸³

Na UNESCO-ovoj *Listi* nalazi se od 2009. godine, a ponajviše zahvaljujući osjećaju identiteta, kontinuiranosti te jačanju solidarnosti i prijateljstva. Budući da je njeno glavno obilježje otvorenost i tolerancija, upisivanje na *Listu* može itekako doprinijeti jačanju dijaloga te promoviranju kulturne raznolikosti.⁸⁴

Festa Sv. Vlaha, Dubrovnik

---

⁸³ Eckhel, N. Hrvatska nematerijalna baština na UNESCO-ovim listama. [Prijevod s engleskog: Katarina Kruhak]. Zagreb: MKRH, 2011., str 19.

⁸⁴ UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Festivity of Saint Blaise, the Patron of Dubrovnik. URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00232> (13.4.2015.)

4.3.7. Godišnji pokladni ophod *Zvončari s područja Kastavštine*

Kao što je vidljivo iz naziva, *Opod* se održava u vrijeme poklada, od 17. siječnja do Pepelnice. U tom razdoblju desetak grupa muškaraca obilazi svoja i susjedna sela s maskama na glavi ili oglavljima koja simboliziraju vegetaciju i plodnost. Svima im je zajednička naopako okrenuta ovčja koža i zvona po kojima su dobili ime. Budući da zvonima zvone na različite načine koji iziskuju određeno umijeće i fizičku izdržljivost, smatra se da ne može svatko biti zvončar. Ovaj ophod ujedinjuje magijski ritual prizivanja plodnosti krajem zime i interakciju grupe zvončara sa stanovništvom sela kroz koja prolaze. Uz ovaj običaj vezana su i specifična jela, rukotvorstvo (izrada maski i zvona), plesovi te različiti oblici društvenog ponašanja.⁸⁵

Budući da se prenosi iz generacije u generaciju, a sudionicima daje osjećaj identiteta, zajedništva i kontinuiteta, 2009. godine upisuje se na *Listu*. UNESCO smatra da se upisom može doprinijeti vidljivosti nematerijalne kulturne baštine na lokalnoj, nacionalnoj i međukulturnoj razini. Također, promiče se kulturna raznolikost i kreativnost.⁸⁶

Zvončari

⁸⁵ Eckhel, N. Hrvatska nematerijalna baština na UNESCO-ovim listama. [Prijevod s engleskog; Katarina Kruhak]. Zagreb: MKRH, 2011., str 27.

⁸⁶ UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Annual Carnival Bell Ringers' Pageant from the Kastav area.

URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00243> (13.4.2015.)

4.3.8. Sinjska alka, viteški turnir u Sinju

Davne 1715. godine započelo je godišnje održavanje viteškog turnira poznatog naziva *Sinjska alka*. Jedanput godišnje vitezovi se okupljaju te, jašući na konjima, kopljem ciljaju željezni prsten koji visi na užetu. Naziv turnira potječe od turske riječi alka, a ona u prijevodu znači prsten. Godine 1833. natjecanje dobiva i službeni Statut kojim se potiče poštena igra te naglašava važnost sudjelovanja u životu zajednice. Sudionici natjecanja moraju biti članovi obitelji s područja Sinja i Cetinske krajine. Sinjska alka jedini je primjer srednjovjekovnog viteškog turnira koji se i dan danas redovito održava u hrvatskim obalnim gradovima. Na taj način jedno natjecanje postaje sredstvo prenošenja kolektivnog sjećanja iz generacije u generaciju.⁸⁷

Sinjska alka doprinosi stvaranju i održivosti lokalnog identiteta kao i širenju poštivanja kulturnih raznolikosti. Upisivanjem na *Listu* 2010. godine, doprinosi vidljivosti nematerijalne kulturne baštine na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.⁸⁸

Alkari

Postavljanje alke (prstena)

⁸⁷ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nematerijalna dobra upisana na UNESCO Reprzentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva : Sinjska alka. URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6235> (13.4.2015.)

⁸⁸ UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Sinjska Alka, a knights' tournament in Sinj. URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00357> (13.4.2015.)

4.3.9. Medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske

Medičarski obrt još se u srednjem vijeku pojavio u samostanima u pojedinim europskim zemljama. U Hrvatskoj su medičari radili na sjeveru zemlje, a medičarstvo je postalo obrt. Proces izrade zahtjeva vještinu i brzinu. Recept izrade kod svih je proizvođača isti, a glavni sastojci su brašno, voda, šećer te soda bikarbona. Mirodije su obavezne uz glavne sastojke. Licitar se oblikuje na različite načine, peče se, suši i boji raznim jestivim bojama. Svaki obrtnik svoje licitare ukrašava na poseban način. Često ih se upotpunjuje nekom porukom, slikama, malim zrcalima. Kroz stoljeća se ovo umijeće prenosi iz generacije u generaciju, s koljena na koljeno. Licitar je postao jedan od najprepoznatljivijih simbola hrvatskog identiteta. Medičari su danas ključni sudionici svih proslava što stanovništvu daje osjećaj pripadnosti, kontinuiteta i zajedništva.⁸⁹

Godine 2010. medičarski obrt svoje mjesto nalazi na UNESCO-ovoj *Listi*. UNESCO njegovu vrijednost prepoznaje u proizvodu koji se daruje kao poklon, prodaje na tržištu ili koristi kao božićna dekoracija. Obrt se prepoznaje kao nematerijalna kulturna baština koja do danas ima prepoznatljivu tradicionalnu ulogu u zajednici. Upisom na *Listu* promiče se ljudska kreativnost i međukulturni dijalog preko uočavanja sličnosti sa sličnim praksama kuhanja i pečenja.⁹⁰

Licitari

⁸⁹ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nematerijalna dobra upisana na UNESCO Reprerentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva: Medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske.

URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6237> (13.4.2015.)

⁹⁰ UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Gingerbread craft from Northern Croatia. URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00356> (13.4.2015.)

4.3.10. Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore

Nijemo kolo tradicionalni je ples s područja Dalmatinske zagore. Jedinstveno je po svom načinu izvođenja, bez glazbe ili neovisno o njoj. Osim naziva nijemo kolo koje je prihvaćeno u struci, različite zajednice različito ga nazivaju pa se tako može čuti naziv mutavo kolo, gluvo kolo, šuplje kolo, po naški, po starinski. I danas se nijemo kolo izvodi u spontanijama u vrijeme poklada, na sajmovima i blagdanima, u svadbama. Danas ga najčešće izvode folklorne skupine na lokalnim, regionalnim ili međunarodnim smotrama folklor, ali i na lokalnim priredbama u povodu blagdana župa. I dalje se prenosi s generacije na generaciju, iako ne spontano kao nekada, već većinom djelovanjem kulturnih društava.⁹¹

Vrijednost nijemog kola 2011. godine prepoznaje i UNESCO. Smatra da je nijemo kolo iznimno važan dio hrvatskog identiteta te da upis na *Listu* doprinosi širenju svijesti o važnosti nematerijalne kulturne baštine. Također, povezuje različite kulture koje izvode slične plesove.⁹²

Nijemo kolo, Stankovci

⁹¹ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nematerijalna dobra upisana na UNESCO Reprerativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva: Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore.

URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=7154> (13.4.2015.)

⁹² UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Nijemo Kolo, silent circle dance of the Dalmatian hinterland .

URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00359> (13.4.2015.)

4.3.11. Bećarac, vokalno-instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema

Veselog i vedrog teksta, najčešće prožet metaforama i alegorijama, bećarac je svoj naziv dobio od turske riječi *bekar*, a u hrvatskoj jezičnoj upotrebi označava mladog neženju, samca, momka sklonog raskalašenom životu, jelu, piću i ženama. Obično se izvodi uz glazbenu pratnju, a bez nje jedino kada nema svirača. Svira se na svadbama i u drugim prigodama u kojima se sudionici potiču na veselje. Bećarac je deseteračka glazbena vrsta koja opjevava razne situacije, od ljubavi i metaforičke erotike do hvaljenja vlastitih vrlina te ruganja neistomišljenicima i suparnicima. Na društvenoj i glazbenoj sceni bećarac je opstao zahvaljujući organiziranoj djelatnosti folklornih i glazbenih udruga i ansambala, a djelomično zahvaljujući estradnim glazbenicima i diskografskoj produkciji.⁹³

UNESCO godine 2011. bećarac upisuje na *Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva*. Njegove značajne odlike su prenošenje iz generacije u generaciju, dinamičnost izvedbe, osiguranje osjećaja identiteta i kontinuiteta te poticanje međukulturnog dijaloga u regiji i šire. Upravo zbog tih značajki, bećarac je još jedan član UNESCO-ove *Liste*.⁹⁴

Izvođenje bećarca

⁹³ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nematerijalna dobra upisana na UNESCO Reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva: Bećarac, vokalno-instrumentalni napjev s područja Slavonije, Baranje i Srijema. URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=7153> (13.4.2015.)

⁹⁴ UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Bećarac singing and playing from Eastern Croatia. URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00358> (13.4.2015.)

4.3.12. Klapsko pjevanje

Klasko pjevanje tradicionalno je, višeglasno, homofono pjevanje bez pratnje instrumenata. Klasko pjevanje kontinuirana je i relativno stara pojava. Oblik koji poznajemo danas pojavljuje se sredinom 19. stoljeća. Pojam *klapa* ima korijene u sjevernotalijanskom tršćanskom šatrovačkom dijalektu, a znači skupina, grupa. Tekstovi klapskih pjesama uglavnom su ljubavnog karaktera, a mogu biti poetske, vedre, optimistične, šaljive, ali i pretjerano sentimentalne.⁹⁵

Klasko pjevanje zadnje je hrvatsko nematerijalno kulturno dobro upisano na UNESCO-ovu *Listu*, a to je učinjeno 2012. godine. Njene najznačajnije posljedice su spajanje različitih grupa ljudi te odlika identiteta stanovnika dalmatinskog kraja. Upisivanjem na *Listu* širi se poštivanje ljudske raznolikosti i dijaloga te se svjedoči ljudskoj kreativnosti.⁹⁶

Klasko pjevanje

⁹⁵ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nematerijalna dobra upisana na UNESCO Reprerativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva: Klasko pjevanje.

URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=8296> (13.4.2015.)

⁹⁶ UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Klapa multipart singing of Dalmatia, southern Croatia.

URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00746> (13.4.2015.)

4.3.13. Mediteranska prehrana na hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelom zaleđa

Mediteranska prehrana hrvatskog Jadrana, njegove obale, otoka te dijela zaleđa, uvjetovana je klimatskim, ekološkim, povijesnim i kulturnim čimbenicima. Ta vrsta prehrane u Hrvatskoj se očituje u raznim sferama života. Temelj je identiteta ljudi koji žive na tom području, a kontinuirano se prenosi s koljena na koljeno. Važna karakteristika Mediteranske prehrane jest vezanost uz prirodu i prirodne izvore hrane. Prehrana se razlikuje između pojedinih mjesta i društvenih slojeva, a podijeliti se može na ribarsku i težačku ili pak njihovu kombinaciju. Maslina, vinova loza, riba, morski plodovi, raznoliko povrće, mahunarke, žitarice, sirevi, orašasti plodovi, sušeno voće, ali i neke vrste mesa (kozje, ovčje, svinjsko, meso peradi) glavne su namirnice korištene u ovoj prehrani. Potreba za očuvanjem, interpretiranjem i prezentiranjem posebno je izražena zbog turističke razvijenosti krajeva u kojima je rasprostranjena Mediteranska prehrana.⁹⁷

Godine 2013. Mediteranska prehrana uvrštena je na UNESCO-ovu Listu. Ova se prehrana ne odnosi samo na Republiku Hrvatsku, već i na Cipar, Grčku, Italiju, Maroko, Portugal i Španjolsku. Nekoliko je razloga zbog kojih je UNESCO smatrao da se treba zaštititi kao kulturna baština: prenosi se iz generacije u generaciju, pogotovo unutar obitelji, te se na taj način širi osjećaj pripadanja i dijeljenja zajedničke kulture; upisivanjem na Listu širi se svijest o važnosti zdravlja u svim dijelovima svijeta uz poticanje međunarodnog dijaloga.⁹⁸

Namirnice karakteristične za Mediteransku prehranu

⁹⁷ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nematerijalna dobra upisana na UNESCO Reprerentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva: Mediteranska prehrana na hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelu zaleđa. URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=9706> (13.4.2015.)

⁹⁸ UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Mediteranean Diet. URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&RL=00884> (13.4.2015.)

4.3.14. Glazbeni izričaj ojkanje

Ojkanje je jedino hrvatsko nematerijalno kulturno dobro koje je upisano na UNESCO-ovu *Listu nematerijalne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita*. Pretežno se izvodi na području Dalmatinskog zaleđa, a izvode ga muški i ženski glasovi i to posebnim načinom pjevanja, pjevanjem iz grla. Ojkanje se do danas očuvalo zahvaljujući organiziranim grupama lokalnih nositelja koji nastavljaju prenositi vještinu i znanje. Lokalni nositelji svoja sela ne predstavljaju samo na hrvatskim festivalima, već i širom svijeta. Nedavna ratna prošlost, migracije iz sela u grad značajno su smanjili broj stanovnika regije, a samim time došlo je i do naglog pada broja izvođača. Upravo zato ojkanju je potrebna hitna zaštita.⁹⁹

Budući da je ojkanje u svojoj zajednici prepoznato kao najvažniji dio nematerijalne baštine te kao neodvojiv dio kulturnog života, treba ga upisati na *Listu* što je UNESCO i učinio 2010. godine. Kao najveću prijetnju ojkanju UNESCO smatra manjak interesa među mladim ljudima. Dugu tradiciju i prenošenje iz generacije u generaciju ovako važnog dijela nematerijalnog kulturnog dobra Dalmacije, ali i cijele Hrvatske treba zaštititi od zaborava i gubljenja.¹⁰⁰

Ojkanje, Ličko Lešće

⁹⁹ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nematerijalna dobra upisana na UNESCO Reprerentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva: Glazbeni izričaj ojkanje.

URL: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6234> (13.4.2015.)

¹⁰⁰ UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process: Ojkanje singing.

URL: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011&USL=00320> (13.4.2015.)

5. KRATKI OSVRT

Živimo u zanimljivom svijetu, u svijetu u kojem se sve vrti oko novca, bez njega ne možemo. Već godinama sa svih strana slušamo o financijskoj krizi, problemima koje donosi te raznim prijedlozima kako iz nje izaći. I dok nam se ta kriza pokušava nametnuti kao glavni problem današnjice, ona kulturna se gotovo pa i zaboravlja.

Mediji danas nedvojbeno imaju veliku ulogu u stvaranju našeg mišljenja. Ne samo o svijetu kakav je danas, već i o svijetu kakav je bio nekad, pa čak i o svijetu koji uopće ne poznajemo. U ovom radu to se prvenstveno odnosi na druge kulture, daleke zemlje i ljude, njihovu prošlost i baštinu. Čini se kako smo prezauzeti sami sobom da bismo uopće imali vremena istraživati nepoznato. I dok mislimo kako sve poznajemo, moramo biti svjesni da gledamo samo užu sliku, onu koju dobivamo u medijima najčešće. A zašto se toliko spominju mediji? Ubrzani tempo života koji je sastavni dio današnjice, nametnuo nam je medije kao glavni izvor znanja. I ne bi to bio problem da nam oni donose stvari s objektivnog gledišta. Nažalost, to nije uvijek slučaj.

Može se činiti kako gore navedeno nema veze s cijelim radom, s pitanjem očuvanja baštine. Naprotiv! Koliko se često u medijima postavlja pitanje očuvanja baštine? Uzmimo za primjer Hrvatsku i njene prirodne ljepote. Na kraju svake ljetne sezone dolaze izvještaji koji nam prikazuju broj turista i zaradu. Mi bismo se time trebali zadovoljiti i trebali bismo sretni jer je naša baština doprinijela razvoju turizma. Međutim, tko u svoj sreći zbog napretka postavlja pitanje očuvanja te iste baštine? Postavlja li se pitanje koliko turista godišnje prirodna baština može podnijeti? Pita li se tko kakva šteta nakon sezone ostaje? Vjerojatno da, ali čini se ipak premali broj ljudi da bi se to postavio kao problem kojim bismo se kao zajednica trebali pozabaviti. U medijima nam nikada neće predstaviti i onu lošu stranu jer ona nije bitna. Sve dok prirodne ljepote donose zaradu, nije bitno što im činimo...sve do jednom. Naravno da nije sve tako crno, postoje službe koje se brinu za zaštitu naših prirodnih dobara, ali važna je svijest svih ljudi o tome, ne samo nekolicine. Trebali bismo biti informiraniji o onome što imamo da bismo znali djelovati u skladu s propisima i obvezama. Upravo zato UNESCO jest izrazito važna institucija. On nam ukazuje na ono što sami ne vidimo ili ne želimo vidjeti.

Kada već spominjemo UNESCO kao instituciju koja nam *otvara oči*, možemo spomenuti nedavni problem Dubrovnika. Stari grad Dubrovnik uvršten je na Listu svjetske baštine 1979.

godine i to iz tri razloga. On predstavlja ljudsko remek-djelo, jedinstveno je ili barem izuzetno svjedočanstvo kulturne tradicije ili civilizacije koja još živi ili je živjela te je izuzetan primjer zgrade, arhitekture ili tehnološke cjeline ili krajolika koji ilustrira značajnu fazu ili značajne faze u ljudskoj povijesti. Godine 2014. UNESCO je zaprimio dojavu zabrinutih građana da se u Dubrovniku planira gradnja golf-parka. Dok je nekima to bila samo prilika za zaradu, budući da je Dubrovnik najpopularniji turistički grad, drugi su se zabrinuli kako će se to odraziti na njegovu povijesnu jezgru, na ono što je UNESCO zaštitio. UNESCO je odmah zatražio od Hrvatske papirologiju i detaljno istraživanje utjecaja gradnje na zaštićeno područje te je preporučio zaustavljanje gradnje dok se sve strane ne usuglase da je gradnja u potpunosti sigurna za Stari grad. Kako prenosi UNESCO, država papire nije dostavila na vrijeme. Iz tog razloga, UNESCO je zatražio da Hrvatska pozove Centar za svjetsku baštinu kako bi na licu mjesta mogao sagledati situaciju. Također, zatraženo je da država do 1. veljače 2015. preda plan očuvanja zaštićenog područja, a do 1. veljače 2016. izvještaj o tome kako taj plan provodi.¹⁰¹

Do danas nije započela gradnja golf-parka, a ovaj događaj ilustrira važnost UNESCO-a i njegove reakcije u situacijama u kojima baština postaje sporedna, a sve ostalo puno bitnije.

Nije Dubrovnik jedini grad u kojem je došlo do takve situacije. U travnju ove godine slična situacija dogodila se i u Trogiru. Naime, novi urbanistički plan podrazumijeva gradnju stambenog kompleksa tik uz staru gradsku jezgru Trogira. I ovdje se radi o lokaciji koja je u neposrednoj blizini područja pod zaštitom UNESCO-a. S jedne strane dio ljudi samo razmišlja o napretku i modernizaciji Trogira, ali postoje i oni koji su zabrinuti za očuvanje baštine. I dok se u Dubrovniku očekuje UNESCO-ova komisija, Trogir tek počinje razmišljati o mogućim problemima s UNESCO-om ako dođe do provedbe plana u djelo. Iako se UNESCO o ovom planu još nije izjasnio, svakako treba nešto naučiti na primjeru Dubrovnika.¹⁰² Baština nam treba biti na prvom mjestu. Sve novo i moderno sagraditi možemo gotovo bilo gdje. Ono što nam je ostalo od prijašnjih generacija ne možemo premjestiti i zato je važno da smo uvijek svjesni važnosti baštine, te da, u cilju njena očuvanja, usko surađujemo s UNESCO-om.

Gore navedeni primjeri odnose se na baštinu koja je svoje mjesto na Listi već pronašla. Međutim, postoji još jedan slučaj koji nam pokazuje da smo trenutno u razdoblju u kojem nam baština postaje sporedna. Budući da se prostor od Trsta do Skadarskog jezera, prostor Dinarskog

---

¹⁰¹ UNESCO. State of Conservation: Old City of Dubrovnik. <http://whc.unesco.org/en/soc/2827> (21.8.2015.)

¹⁰² <http://jutarnji.hr/trogir-se-mice-s-unesco-ove-liste-bastine-/133753/> (21.8.2015.)

krša, smatra najbogatijim po krškom geodiverzitetu i biodiverzitetu, trebao je biti nominiran za Popis svjetske baštine, no države sudionice nisu pokazale dovoljno zanimanja za njegovu zaštitu te se nisu mogle dogovoriti oko zajedničke suradnje. Sve je rezultiralo povlačenjem UNESCO-a iz projekta.¹⁰³ Ovaj primjer zorno prikazuje nedovoljnu zainteresiranost za baštinu. Iako je možda razumljivo da je teže sve pripremiti kada države dijele nominaciju, svaka nesuglasnost trebala bi biti sporedna. Važnost očuvanja baštine trebala bi nadići sve probleme, nerazumijevanja i nesuglasice. Slučaj Dinarskog krša pokazuje i kako UNESCO sam ne može djelovati, potrebna je suradnja.

Razni su problemi s kojima se UNESCO, ali i države partneri, svakodnevno suočavaju, od problema financiranja, nezainteresiranosti država članica, nedovoljne suradnje, pa i nepoštivanja baštine. U novije vrijeme suočavamo se s ratovima i namjernim uništavanjem baštine u svrhu ponižavanja tuđe kulture i pokazivanja nadmoći. I dok je baština naša veza s prošlošću te nezamjenjiva nositeljica informacija, moramo pronaći način kako se nositi s ovom kulturnom krizom. Jedna od najvažnijih stvari jest širenje svijesti, razgovaranje o ovom problemu. Samo inzistiranjem na očuvanju možemo baštini pomoći da ostane kakva jest. Ne smijemo pasti pod utjecaj novog i modernog. Financijska kriza i neznanje ne smiju nam biti izgovor za ignoriranje problema s kojima se susrećemo. Njihovo rješenje nalazi se u UNESCO-ovim načelima poslovanja. Samo ako svi zajedno surađujemo, širimo obrazovanje, poštujemo svoje i tuđe kulture, možemo napredovati, kretati se naprijed. Pritom nam baština i prošlost koju ona predstavlja ne smiju biti teret, već pomagačice i učiteljice. Ona nas treba povezati s drugima, onima koje manje poznajemo. Poštujući tuđe, više ćemo poštovati i svoje, a to je glavni temelj mira i stabilnosti u svijetu.

---

¹⁰³ <http://jutarnji.hr/dinarski-krs-nece-biti-dio-svjetske-bastine-unesco-a--odustajemo-jer-nitko-od-odgovornih-u-hrvatskoj-nije-zainteresiran-/1316183/> (21.8.2015.)

6. ZAKLJUČAK

Ovaj rad ukratko je pokazao značaj hrvatske kulturne baštine u cjelokupnoj, svjetskoj baštini. Bilo da je ona materijalna ili nematerijalna jednako je važna. Najvažniji značaj rada jest shvaćanje da je baština općenito neizostavni dio ljudskog identiteta i zajednice.

*Kulturna baština predstavlja ukupnost vrednota određene sredine koju čine materijalna dobra od kulturnog, znanstvenog i povijesnog značenja, te nematerijalizirani oblici čovjekovog stvaralaštva u prošlosti.*¹⁰⁴

Neovisno o dijelovima svijeta, kulturama, običajima, tradicijama, baština je svjedočanstvo povijesti i održivosti. Njenim očuvanjem čuva se i ljudska budućnost te se potiče međusobna solidarnost. Sve to najbolje je opisano u sljedećem citatu:

*Jedno od ljudskih prava jest i pravo na poštovanje kulturnih vrijednosti različitih naroda, što je temelj za razvijanje razumijevanja, prijateljstva, međusobnog obogaćivanja i potvrđivanja intelektualne i moralne solidarnosti čovječanstva, u čemu UNESCO od početka vidi najdublji temelj mira.*¹⁰⁵

Nakon svega proučenog, napisanog i analiziranog, zaključak je sljedeći. Na svijetu postoje mnoge kulture, običaji i tradicije, ali i predrasude koje ljudi steknu o onima koji su drugačiji. Isticanjem i zaštitom kulturne baštine različitih kultura, zajednica u različitim dijelovima svijeta potiče se međusobni dijalog i komunikacija kako bi se svjetska baština zaštitila s ciljem očuvanja povijesti i tradicije. Proučavanjem i brigom za kulturu drugoga, više se cijeni i vlastita kultura i baština.

U ovom radu istaknuta je hrvatska baština koja se nalazi na UNESCO-ovim *Listama*. Za svaku od njih napravljen je kratak pregled te popis razloga iz kojih se nalazi na određenoj *Listi*. Ono što se takvim načinom pisanja rada željelo postići jest prikaz važnosti hrvatske baštine u cjelokupnoj

---

¹⁰⁴ Antolović, J. Očuvajmo kulturnu baštinu: Vodič za pripremu i provedbu projekata očuvanja kulturnih dobara. Zagreb: MKRH, 2006-, str 15.

¹⁰⁵ Domiter T.; Stanović, I.; Vekarić, M. Shvatiti i djelovati: UNESCO o problemima današnjice i izazovima sutrašnjice. [Prevedeno s francuskog]. Zagreb: Zavod za kulturu Hrvatske, 1979., str 61.

svjetskoj baštini, ali i razlozi zbog kojih se baština može naći na UNESCO-ovim *Listama*. Iako relativno mala zemlja, Hrvatska ima dovoljno važnu baštinu koja je od neopisive važnosti za hrvatski identitet, ali i za širenje međukulturnog dijaloga i komunikacije. Važnost zaštite baštine ne veže se uz veličinu države ili jakost politike koju vodi u svijetu. Upravo to vidi se na primjeru Hrvatske. Za baštinu nisu važne granice, materijalno bogatstvo ili kultura iz koje baština proizlazi. Najvažnije je da ona ima značaj za čovječanstvo.

Cilj rada bio je detaljnije proučavanje manjeg dijela hrvatske baštine da bi se uočili elementi važni UNESCO-u za upisivanje kulturnih dobara na *Listu svjetske baštine*. Zahvaljujući financijskom fondu koji UNESCO osigurava, omogućava se bolje financiranje zaštite baštine. Upravo zato od iznimne je važnosti da Hrvatska surađuje s UNESCO-om. Suradivanje zemalja osigurava i bolju, kvalitetniju brigu za kulturna dobra, a briga i shvaćanje drugog i drugačijeg osiguravatelji su kvalitete budućeg suživota svih zajednica.

7. POPIS LITERATURE

Antolović, J. Očuvajmo kulturnu baštinu: Vodič za pripremu i provedbu projekata očuvanja kulturnih dobara. Zagreb: MKRH, 2006.

Antolović, J. Zaštita i očuvanje kulturnih dobara. Zagreb: Hadrian d.o.o., 2009.

Domiter T.; Stanović, I.; Vekarić, M. Shvatiti i djelovati: UNESCO o problemima današnjice i izazovima sutrašnjice. [Prevedeno s francuskog]. Zagreb: Zavod za kulturu Hrvatske, 1979.

Eckhel, N. Hrvatska nematerijalna baština na UNESCO-ovim listama. [Prijevod s engleskog: Katarina Kruhac]. Zagreb: MKRH, 2011.

Gorman, M. Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006.

Grabovac, V. UNESCO: sva blaga svijeta. Zagreb: Meridijani, lipanj 2013.

ICOMOS Hrvatska. O ICOMOS-u. URL: <http://www.icomos-hrvatska.hr/icomos-hrvatska-o-icomos-u.html> (13.4.2015.)

ICOMOS. International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites. Venecija, 1965. URL: http://www.international.icomos.org/charters/venice_e.pdf (13.4.2015.)

Jelinčić, D.A. Kultura u izlogu: Kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima. Zagreb: Meandar, 2010.

Maroević. I. Uvod u muzeologiju. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti, 1993.

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Arheološka kulturna baština. URL: www.min-kulture.hr/default.aspx?id=30 (16.7.2015.)

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Konvencija za očuvanje i zaštitu nematerijalne kulturne baštine. URL: www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3640 (13.4.2015.)

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Međunarodna suradnja: Služba za UNESCO. URL: www.min-kulture.hr/unesco/ (13.4.2015.)

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nematerijalna dobra upisana na UNESCO listu nematerijalne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita. URL: www.min-kulture.hr/default.aspx?id=6232 (13.4.2015.)

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nematerijalna dobra upisana na UNESCO Reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva. URL: www.min-kulture.hr/default.aspx?id=5220 (13.4.2015.)

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Nepokretna kulturna dobra upisana na UNESCO-ovu listu svjetske baštine. URL: www.min-kulture.hr/default.aspx?id=7243 (13.4.2015.)

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Pokretna kulturna baština: Izvoz, iznošenje i uvoz kulturnih dobara. URL: www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3505 (13.4.2015.)

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Što je nematerijalna kulturna baština? URL: www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3639 (13.4.2015.)

UNESCO. Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. Pariz: studeni, 1972. URL: <http://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf> (13.4.2015.)

UNESCO. Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage: Decisions Adopted by the 27th Session of the World Heritage Committee in 2003. Pariz: 2003. URL: <http://whc.unesco.org/archive/2003/whc03-27com-24e.pdf> (16.7.2015.)

UNESCO. Global Strategy: World Heritage List Nominations. URL: <http://whc.unesco.org/en/nominations> (13.4.2015.)

UNESCO. Introducing UNESCO. URL: <http://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco> (13.4.2015.)

UNESCO. Lists of Intangible Cultural Heritage and Register of Best Safeguarding Process. URL: www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00011#tabs (13.4.2015.)

UNESCO. Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention. Paris: World Heritage Centre, srpanj 2012. URL: <http://whc.unesco.org/archive/opguide12-en.pdf> (13.4.2015.)

UNESCO. Records of the General Conference: Resolutions. Pariz, 1964. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001145/114581E.pdf> (13.4.2015.)

UNESCO. Special Committee of the Government Experts to Prepare a Draft Convention and a Draft Recommendation to Member States Concerning the Protection of Monuments, Groups or Buildings and Sites. Pariz: travanj 1972. URL: <http://whc.unesco.org/archive/1972/shc-72-conf37-19e.pdf> (13.4.2015.)

UNESCO. State of Conservation: Old City of Dubrovnik. <http://whc.unesco.org/en/soc/2827> (21.8.2015.)

UNESCO. Study of Measures for the Preservation of Monuments through the Establishment of the International Fund or by any other Appropriate Means. Pariz: lipanj 1963. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001275/127554EB.pdf> (13.4.2015.)

UNESCO. World Heritage List. URL: <http://whc.unesco.org/en/list> (17.7.2015.)

Vilogorac-Brčić, I. Hrvatska i UNESCO. Zagreb: Ex libris, 2010.